

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЛЬВІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ІВАНА
ФРАНКА
КАФЕДРА СОЦІАЛЬНОГО ПРАВА**

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Проректор з науково-педагогічної роботи та міжнародної співпраці
Львівського національного університету імені Івана Франка доц. Різник С.В.

«30» серпня 2022 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ПРАВО ЕКОЛОГІЧНОЇ БЕЗПЕКИ

галузь знань **08 «Право»**
спеціальність **081 «Право»**
освітньо-професійна програма **ОС Бакалавр**
вибіркова навчальна дисципліна
юридичний факультет

Львів – 2022 рік

Робоча програма навчальної дисципліни «Право екологічної безпеки» для студентів за галуззю знань 08 «Право» у межах освітньо-професійної програми ОС Бакалавр, 2022 р.

Розробники:

Пилипенко Пилип Данилович – завідувач кафедри соціального права, доктор юридичних наук, професор.

Шпарик Назар Ярославович – кандидат юридичних наук, доцент кафедри соціального права.

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри соціального права
Львівського національного університету імені Івана Франка
(Протокол від «25» серпня 2022 року № 12)

Завідувача кафедри
соціального права

 проф. П.Д. Пилипенко

«25» 08 2022 року

Схвалено Вченою Радою юридичного факультету Львівського національного університету імені Івана Франка (галузь знань 08 «Право», спеціальність 081 «Право» у межах освітньо-професійної програми ОС Бакалавр) Протокол від «30» серпня 2022 року № 2

«30» 08 2022 р

Голова проф. В.М. Бурдін

© Пилипенко П.Д.
Шпарик Н.Я. 2022 рік

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітній рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів 4,5	Галузь знань 08 «Право»	нормативна	
	Спеціальність 081 «Право»	Рік підготовки:	
		3-й	3-й
Загальна кількість годин – 32		Семестр	
		2-й	2-й
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 3	Освітньо-професійна програма ОС Бакалавра	Лекції	
		16 год.	6 год.
		Практичні	
		16 год.	10 год.
		Самостійна робота	
		87 год.	119 год.
Вид контролю: залік			

Мова навчання - українська

2. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Мета: вивчення вибіркової дисципліни «Право екологічної безпеки» дає можливість формування необхідного обсягу теоретичних знань, набуття практичних навиків правозастосування для забезпечення належного стану захищеності довкілля від загроз виникнення надзвичайних ситуацій природного і техногенного характеру, а також щодо механізму правового регулювання екологічної безпеки, включаючи заходи організаційно-правового та функціонально-правового характеру, а також специфіку притягнення винних осіб до відповідальності за порушення правових вимог екологічної безпеки.

Завдання: поглиблене вивчення екологічного законодавства та наукових джерел щодо екологічної безпеки у різних сферах повсякденного життя; аналіз законодавства про міжнародно-правові стандарти в галузі забезпечення екологічної безпеки; поглиблене вивчення і застосування механізму способів захисту права на безпечне для життя і здоров'я довкілля в умовах євроінтеграції; аналіз матеріалів судової практики стосовно порушень у галузі забезпечення екологічної безпеки.;

Результати навчання. Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні:

знати:

- міжнародно-правові стандарти в галузі забезпечення екологічної безпеки;
- чинне законодавство України про екологічну безпеку;
- права й обов'язки суб'єктів правовідносин у сфері забезпечення екологічної безпеки;
- механізми й процедури захисту екологічних прав у сфері охорони довкілля (національні й міжнародні);
- види й підстави юридичної відповідальності у сфері забезпечення екологічної безпеки.

вміти:

- застосовувати і тлумачити законодавство України та міжнародні стандарти у сфері охорони довкілля;
- визначати правову природу екологічних прав у сфері забезпечення екологічної безпеки;
- розробляти проекти еколого-правових документів;
- використовувати судову практику для правозахисної і правозастосовної діяльності, в т.ч. правові позиції Європейського суду з прав людини, Верховного Суду.

3. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ТЕМА 1. ПРАВО НА БЕЗПЕЧНЕ ДЛЯ ЖИТТЯ І ЗДОРОВ'Я ДОВКІЛЛЯ ТА ЙОГО ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

1. Право на безпечне для життя і здоров'я довкілля. Поняття, ознаки та значення.
2. Гарантії та способи захисту права на безпечне для життя і здоров'я довкілля.
3. Сталий розвиток як передумова забезпечення екологічної безпеки.

ТЕМА 2. ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОХОРОНИ ДОВКІЛЛЯ МІСТ ТА ІНШИХ НАСЕЛЕНИХ ПУНКТІВ

1. Правове забезпечення охорони довкілля міст та інших населених пунктів.
2. Екологічні проблеми міста та шляхи їх подолання.
3. Правові засоби уникнення забруднення середовища міст та інших населених пунктів.
4. Охорона вод у населених пунктах.
5. Особливості правової охорони зеленої та захисної рослинності у населених пунктах.
6. Екологічні вимоги щодо розміщення, проєктування, будівництва, реконструкції та експлуатації промислових підприємств.
7. Містобудівна документація. ДБН.
8. Містобудівні умови та обмеження.
9. Екологічні вимоги щодо експлуатації транспорту.
10. Забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення.
11. Значення та фіксація санітарної захисної зони.

ТЕМА 3. ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ТА ПОВОДЖЕННЯ З ВІДХОДАМИ

1. Поводження з відходами як елемент забезпечення екологічної безпеки та безпечного довкілля.
2. Напрямки державної політики у сфері поведження з відходами.
3. Перспективи вдосконалення правового регулювання особливостей поведження з небезпечними та побутовими відходами.
4. Економічне й екологічне стимулювання утилізації відходів і зниження обсягів їх накопичення та зберігання.

ТЕМА 4. ОЦІНКА ВПЛИВУ НА ДОВКІЛЛЯ ЯК ЕЛЕМЕНТ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ БЕЗПЕКИ

1. Оцінка впливу на довкілля як елемент забезпечення екологічної безпеки. Проблемні питання законодавства про ОВД.
2. Оцінка впливу на довкілля у населених пунктах. Значення та приклади з Єдиного реєстру з ОВД.
3. Судова практика у сфері оскарження процедури оцінки впливу на довкілля.

ТЕМА 5. ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ БЕЗПЕКИ У СІЛЬСЬКОМУ ГОСПОДАРСТВІ

1. Правове регулювання охорони довкілля у сільському господарстві
2. Охорона ґрунтів сільськогосподарських угідь
3. Правовий режим консервації земель
4. Правове регулювання використання пестицидів та агрохімікатів. Основні аспекти, проблеми та колізії
5. Правове забезпечення охорони довкілля під час експлуатації тваринницьких ферм і комплексів.

6. Правовий режим об'єктів підвищеної небезпеки.

**ТЕМА 6. ЮРИДИЧНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЯК ЗАСІБ
ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ БЕЗПЕКИ**

1. Поняття та види юридичної відповідальності у сфері забезпечення екологічної безпеки
2. Судова практика щодо юридичної відповідальності у сфері забезпечення екологічної безпеки
3. Приклади наслідків недотримання правил забезпечення екологічної безпеки.

**ТЕМА 7. МІЖНАРОДНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
ЕКОЛОГІЧНОЇ БЕЗПЕКИ.**

1. Міжнародне екологічне право і забезпечення екологічної безпеки.
2. Приклади практичних кейсів ЄСПЛ у сфері забезпечення екологічної безпеки.
3. Екологічний ризик як системоутворюючий чинник права екологічної безпеки

4. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

назви теми	Кількість годин											
	Усь ого	Денна форма					Усь го	Заочна форма				
		у тому числі						у тому числі				
л	п	ла б	ін д	Ср	л	п	лаб	інд	ср			
Тема 1. Право на безпечне для життя і здоров'я довкілля та його правове забезпечення	4	2	2				4	2				2
Тема 2. Правове забезпечення охорони довкілля міст та інших населених пунктів.	8	4	4				8	2	2			4
Тема 3. Забезпечення екологічної безпеки та поводження з відходами	4	2	2				4					4

Тема 4 Оцінка впливу на довкілля як елемент забезпечення екологічної безпеки	4	2	2				4		2			2
Тема 5. Забезпечення екологічної безпеки у сільському господарстві	4	2	2				4		2			2
Тема 6. Юридична відповідальність як засіб забезпечення екологічної безпеки.	4	2	2				4	2				2
Тема 7. Міжнародно-правове регулювання забезпечення екологічної безпеки.	4	2	2				4					4
Разом	32	16	16				32	6	8			119

Лекційний курс (денна – 16 год., заочна – 6 год.)

№ з/п	Назва теми	Кількість годин денна форма	Кількість годин заочна форма
1	Право на безпечне для життя і здоров'я довкілля та його правове забезпечення	2	2
2	Правове забезпечення охорони довкілля міст та інших населених пунктів.	4	
3	Забезпечення екологічної безпеки та поводження з відходами	2	
4	Оцінка впливу на довкілля як елемент забезпечення екологічної безпеки	2	2
5	Забезпечення екологічної безпеки у сільському господарстві	2	
6	Юридична відповідальність як засіб забезпечення екологічної безпеки.	2	
7	Міжнародно-правове регулювання забезпечення екологічної безпеки.	2	2
Разом		16 год.	6 год.

Практичні заняття (денна – 32 год., заочна – 10 год.)

№ з/п	Назва теми	Кількість годин денна форма	Кількість годин заочна форма
1	Право на безпечне для життя і здоров'я довкілля та його правове забезпечення	2	2
2	Правове забезпечення охорони довкілля міст та інших населених пунктів.	4	
3	Забезпечення екологічної безпеки та поводження з відходами	2	
4	Оцінка впливу на довкілля як елемент забезпечення екологічної безпеки	2	2
5	Забезпечення екологічної безпеки у сільському господарстві	2	
6	Юридична відповідальність як засіб забезпечення екологічної безпеки.	2	
7	Міжнародно-правове регулювання забезпечення екологічної безпеки.	2	2
Разом		16 год.	6 год.

Самостійна робота (денна – 87 год., заочна – 119 год.)

№ з/п	Назва теми	Кількість Годин (денна)	Кількість годин (заочна)
1.	Право на працю та гарантії його реалізації в умовах глобалізації ринку праці.	11	
2.	Основні форми зайнятості та їх роль у забезпеченні реалізації права на працю.		10
3.	Трудове право у системі права зайнятості.	12	9
4.	Теоретико-прикладні проблеми трудових правовідносин в умовах євроінтеграції		8
5.	Документальне оформлення колективно-трудова відносин на локальному рівні.		9
6.	Трудовий договір, його форма та міст. Контракт.		6
7.	Правове забезпечення внутрішнього трудового розпорядку на підприємствах, установах та організаціях.		9
8.	Договірне регулювання оплати праці.		10
9.	Право на належні безпечні і здорові умови праці та його локальне правове регулювання.		8
10.	Представництво інтересів працівників та роботодавців під час розгляду трудових спорів.		9
11.	Практико-правові проблеми взаємодії роботодавця та уповноважених державних органів/інших суб'єктів з питань соціального захисту працівників.	15	6
12.	Практичні проблеми реалізації соціальної відповідальності роботодавця у взаємовідносинах з працівниками.	16	10
13.	Практичні питання застосування законодавства про соціальне страхування.		7

14.	Практичні проблеми імплементації міжнародних трудових стандартів у законодавство України.	18	10
15.	Особливості забезпечення міжнародних зобов'язань України у сфері гарантування соціально-трудоових прав.	15	8
	Разом	87 год.	119 год.

16. МЕТОДИ НАВЧАННЯ

У ході викладання навчальної дисципліни підлягають використанню методи, спрямовані на:

- формування у студентів інтересу до пізнавальної діяльності й відповідальності за навчальну працю;
- забезпечення мисленнєвої діяльності (індуктивного, дедуктивного, репродуктивного та пошукового характеру);
- а також методи, пов'язані із контролем за навчальною діяльністю студентів.

Серед методів навчання, зокрема, підлягають застосуванню наступні: розповідь, пояснення, бесіда, лекція, демонстрація, спостереження, обговорення, дослідницькі проекти, підготовка презентацій.

8. МЕТОДИ КОНТРОЛЮ

Знання та навички студентів, отримані при засвоєнні навчальної дисципліни «Право на екологічну безпеку» оцінюється за рейтинговою системою.

Форми поточного контролю включають: оцінювання виконання домашніх самостійних завдань, тестів та контрольних робіт, виконаних студентами під час практичних занять.

Студент може отримати максимально 50 балів за усні відповіді або виконання тестів чи контрольних робіт, задач та інших завдань на практичних заняттях.

Неготовність до заняття або незадовільна відповідь (розв'язання задачі) також підлягають відповідній оцінці і студенту виставляється «0» балів. Студент повинен перездати незадовільну оцінку протягом двох тижнів і отримати позитивну оцінку, яка враховується під час визначення середнього балу поточної успішності. Не перескладена заборгованість тягне виставлення за залік оцінки «0» FX.

За результатами вивчення дисципліни студент отримує підсумкову оцінку за 100-бальною системою, яка розраховується як середньозважене оцінок за поточну успішність.

9. РОЗПОДІЛ БАЛІВ, ЩО ПРИСВОЮЄТЬСЯ СТУДЕНТАМ

Оцінювання знань студента здійснюється за 100-бальною шкалою (для екзаменів і заліків).

- при оформленні документів за екзаменаційну сесію використовується таблиця відповідності оцінювання знань студентів за різними системами.

- **Шкала оцінювання: Університету, національна та ECTS**

Оцінка в балах	Оцінка ECTS	Визначення	За національною шкалою	
			Екзаменаційна оцінка, оцінка з диференційованого заліку	Залік
90 – 100	A	<i>Відмінно</i>	<i>Відмінно</i>	<i>Зараховано</i>
81-89	B	<i>Дуже добре</i>	<i>Добре</i>	
71-80	C	<i>Добре</i>		
61-70	D	<i>Задовільно</i>	<i>Задовільно</i>	
51-60	E	<i>Достатньо</i>		
0-50	FX	<i>незадовільно</i>	<i>незадовільно</i>	<i>Не зараховано</i>

90-100 балів (відмінно) - виставляється студенту, який дав повну і правильну відповідь на всі питання, що базуються на знанні нормативно-правових актів, судової практики та спеціальної літератури. Прояви уміння застосування набуті знання до конкретних суспільно-економічних ситуацій та здібності аналізу джерел вивчення даного курсу.

81-89 балів (дуже добре) - виставляється студенту, який дав не цілком повну але правильну відповідь на всі питання, що базується на знанні предмету.

71-80 балів (добре) - виставляється студенту, який дав повну і правильну відповідь, але не на всі питання, або відповідь не базується на всіх складових джерелах вивчення. Тобто знав нормативно-правовий акт та судову практику але не знав інформації, що міститься у спеціальній літературі, чи інформації, яка міститься у інших джерелах. Однак у підсумку його відповідь повинна базуватись не менше ніж на двох базових джерелах.

61-70 балів (задовільно) - виставляється студенту, який не дав вичерпної детальної відповіді на питання контрольних завдань і яка базується тільки на одному із рекомендованих джерел вивчення матеріалу.

51-60 балів (достатньо) - виставляється студенту, який не дав вичерпної (достатньої) відповіді на питання контрольних завдань та не може назвати джерела інформації навчальної дисципліни.

0-50 балів (незадовільно) - виставляється студентові, який виявив значні прогалини в знаннях основного навчального матеріалу, допустив принципові

помилки у виконанні передбачених програмою завдань, незнайомий з основною юридичною літературою з дисципліни.

11. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна література:

1. Екологічне право України. Академічний курс : підручник / [за заг. ред. Ю. С. Шемшученка – [2-е вид.]. – К. : Юрид. думка, 2008. – 720 с.
2. Ільків Н. В. Екологічне право України : навч. посібник / Н. В. Ільків, Я. З. Гаєцька-Колотило. – К. : Істина, 2008. – 296 с.
3. Право довкілля (екологічне право) : навч. посібник для студ. ВНЗ / [Пилипенко П. Д., Федорович В. І., Ващишин М. Я. та ін.] ; за ред. П. Д. Пилипенка. – К. : Ін Юре, 2010. – 400 с.
4. Екологічне право України : навчальний посібник / за ред. проф. І. І. Каракаша, д.ю.н. Т. Є. Харитонової, к.ю.н. А. І. Черемнової; вид. 1-е. Одеса : Гельветика, 2018. 408 с.
5. Екологічне право України : курс лекцій / за ред. д-ра юрид. наук, проф. кафедри аграрного, земельного та екологічного права НУ «ОЮА» Каракаша І. І. – Одеса : 2020. – 321 с.
6. Екологічне право : навч. посіб. / кол. авт. [Резворович К. Р., Юнін О. С., Кірін Р. С. та ін.]. – Дніпро : Видавець Біла К. О., 2020. – 318 с.
7. Довідник чинних міжнародних договорів України у сфері охорони довкілля / кол. авт.: А. Андрусевич, Н. Андрусевич, З. Козак – Львів : Суспільство і довкілля, 2009. – 203 с.
8. Краснова Ю.А. Право екологічної безпеки України: теоретичні аспекти: монографія. Київ: НУБіП України, 2017.- 589 с.
9. Краснова Ю.А. Правове регулювання екологічної безпеки в Україні: монографія. Київ: Алерта, 2013. -304 с.
10. Beyerlin U. International Environmental Law / U. Beyerlin, T. Marauhn. – Oxford : Hart Publishing, 2011. – 452 p.
11. Friedrich J. International Environmental «soft law» / Juergen Friedrich. – Heidelberg ; New York ; Dordrecht ; London : Springer, 2013. – 503 p.
12. Meßerschmidt K. Europäisches Umweltrecht / K. Meßerschmidt. – München : Verlag C.H. Beck, 2011. – 1007 S.
13. Peters H. Umweltrecht / H. Peters, T. Hesselbarth, F. Peters. – Stuttgart : Verlag W. Kohlhammer, 2016. – 269 p.
14. Sands Ph. Principles of international environmental law / Ph. Sands. – 2-d ed. – Cambridge : Cambridge University Press, 2003. – 732 p.

Додаткова література:

- 15.Балюк Г.І. Екологічне право України: Конспект лекцій у схемах (Загальна і Особлива частини): Навч. посібник. – К.: Юрінком Інтер, 2006 . – 192 с.
- 16.Краснова Ю.А. Проблеми правового забезпечення екологічної безпеки у сільському господарстві України. Аграрне право як галузь права, юридична наука і навчальна дисципліна: матеріали Всеукраїнського круглого столу (Київ, 25 травня 2012 р.): зб. наук. пр. Київ: НУБіП України, 2012. С. 87–90.
- 17.Краснова Ю.А. Співвідношення права екологічної безпеки з іншими галузями права. Збірник матеріалів Першого зібрання фахівців споріднених кафедр з обговорення актуальних наукових проблем та методики викладання аграрного, земельного, екологічного та природо-ресурсного права у вищих навчальних закладах України (Одеса, 9–10 вересня 2016 р.). Одеса: Юрид. літ-ра, 2016. С. 137–140.
- 18.Краснова Ю.А. Правова конвергенція у сфері забезпечення екологічної безпеки водного транспорту України. Актуальні проблеми конвергенції екологічного законодавства України до законодавства Європейського Союзу: матеріали Всеукр. наук.-практ. круглого столу (Дніпро, 28 жовтня 2016 р.); МОН України, НГУ; Євраз. асоц. правничих шкіл і правників. Дніпро: НГУ, 2016. С. 149–155.
- 19.Краснова Ю.А. Перспективи розвитку права екологічної безпеки в умовах глобалізації. Сучасний стан та перспективи розвитку екологічного, земельного й аграрного права в умовах євроінтеграції: матеріали круглого столу (Харків, 8 грудня 2017 р.). Харків: Право, 2017. С. 172–175.
- 20.Максименцева Н.О. Правове забезпечення поведінки з небезпечними відходами: Автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.06 / Київський національний університет ім. Тараса Шевченка. – К., 2006. – 19 с.
- 21.Євстігнєєв А.С. Право сталого природокористування – об'єктивна вимога сьогодення. Природоресурсне право в системі права Ураїни: історія, сьогодення,перспективи: зб. матер. круглого столу (м. Харків, 30-1 жовтня 2015 р.) / за заг. ред.М.В. Шульги. Харків: Оберіг, 2015. С. 62-65
- 22.Грушкевич Т.В. До питання термінологічної визначеності назви права на екологічну безпеку. Актуальні проблеми юридичної науки. П'ятнадцяті осінні юридичні читання: зб. тез Міжнародної наук. конф. (м. Хмельницький, 21-22 жовтня 2016 р.): у 2-х ч. Хмельницький: Хмельницький ун-т управління та права, 2016. Ч. 2. С. 17-19.
- 23.Фролов М.О. Правові аспекти екологічного ризику: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.06. Київ, 2001. 211 с.

24. Кравченко С.М. Актуальні проблеми міжнародного права навколишнього середовища : підручник / під заг. ред. С.М. Кравченко, А.О. Андрусевич, Дж. Бонайн. – Львів : Видавн. центр ЛНУ, 2002. – 336 с.
25. Nazar Shparyk. Legal regulation of environmental impact assessment in Ukraine: current state / N. Shparyk // Journal of Vasyl Stefanyk Precarpathian National University (<http://jpnpu.pu.if.ua>) – 2018. – Vol. 5, No. 2 (2018) – P. 152-162
26. Популярний коментар до Закону України «Про оцінку впливу на довкілля» / Є. Алексєєва [за заг. ред. О. Кравченко] — Видавництво «Компанія “Манускрипт”» — Львів, 2018. — 60 с.
27. Застосування Європейської конвенції з прав людини для захисту екологічних прав та довкілля (посібник) / Є. Алексєєва, О. Мельнь-Забрамна, Д. Скрильніков, — Видавництво «Компанія “Манускрипт”» — Львів, 2016. — 240 с.
28. Оцінка впливу на довкілля: можливості для громадськості (посібник) / Є. Алексєєва [за заг. ред. О. Кравченко] — Видавництво «Компанія “Манускрипт”» — Львів, 2017. — 36 с.

12. ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ

1. Офіційний сайт Верховної Ради України: www.rada.gov.ua;
2. Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського: www.nbuv.gov.ua;
3. Офіційний веб-портал "Судова влада України": <https://court.gov.ua/>
4. Єдиний державний реєстр судових рішень: <http://www.reyestr.court.gov.ua/>